

ESENȚA ȘI TIPURILE VERIFICĂRII DECLARAȚIILOR LA LOCUL INFRAȚIUNII

THE ESSENCE AND TYPES OF VERIFICATION OF CRIME SCENE STATEMENTS

DOI: 10.5281/zenodo.8215742

UDC: 343.2/.7:343.5:343.12(478)

Vitalie JITARIUC

Universitatea de Stat „Bogdan-Petriceicu Hașdeu” din Cahul

E-mail: vjitariuc@gmail.com

ORCID ID: 0000 0002 9361 4460

Silviu-Ionuț POPESCU

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

E-mail: popescu.ionut010@gmail.com

ORCID ID: 0009 0001 2608 9598

Rezumat: *Una dintre cele mai importante sarcini ale cercetării faptelor infracționale o reprezintă strângerea și verificarea probelor în cadrul acțiunilor de urmărire penală. În legătură cu acest fapt, o actualitate deosebită are întrebarea privind necesitatea eficientizării activității organelor de urmărire penală, perfecționarea bazelor tactice și metodologice ale urmăririi penale. Perfecționarea tacticii efectuării acțiunilor de urmărire penală este capabilă să exercite o influență benefică asupra desfășurării cercetărilor și, în particular, în privința obținerii unui volum corespunzător de probe în cadrul cauzelor penale. Procedul probatoriu, cunoscut sub denumirea de „verificarea declarațiilor la locul infracțiunii”, deși cunoscut și reglementat de legea procesual-penală, nu și-a găsit încă o reglementare clară, deplină și corespunzătoare. În același timp, procedul probatoriu vizat cunoaște o largă aplicare în practica organelor de urmărire penală, fiind foosit cu succes, în special, la cercetarea infracțiunilor grave și deosebit de grave. Din acest considerent, întrebarea privind esența și tipurile verificării declarațiilor la locul infracțiunii este una de actualitate sporită. De asemenea, în marea majoritate a lucrărilor de specialitate, dedicate verificării declarațiilor la locul infracțiunii nu au fost luate în calcul noile prevederi ale legii procesual-penale, precum și realizările altor științe folosite activ în practica de cercetare a faptelor infracționale.*

Cuvinte-cheie: *declarații, verificare, loc al infracțiunii, martor, parte vătămată, bănuț, învinuit, precizare, eveniment, circumstanțe, organ de urmărire penală, procedeu probatoriu, proces-verbal, mijloace tehnice, fotografie, fonogramă.*

Summary: *One of the most important tasks in the investigation of criminal offences is the collection and examination of evidence in criminal prosecutions. In this context, the need to make the work of law enforcement agencies more efficient and to*

improve the tactical and methodological bases of criminal prosecution is particularly topical. Improving the tactics of criminal prosecution can have a positive impact on the conduct of investigations and, in particular, on the gathering of sufficient evidence in criminal cases. The evidentiary procedure known as "crime scene investigation", although known and regulated by the Criminal Procedure Code, has not yet been clearly, fully and adequately regulated. At the same time, the evidentiary procedure in question is widely used in the practice of law enforcement agencies and has been successfully applied, in particular, in the investigation of serious and particularly serious crimes. For this reason, the question of the nature and ways of verifying statements made at the scene of a crime is becoming increasingly topical. In addition, the vast majority of specialised works on the verification of statements made at the scene of a crime have not taken into account the new provisions of criminal procedural law and the achievements of other sciences actively used in the practice of criminal investigation.

Keywords: *statements, verification, crime scene, witness, injured party, suspect, accused, specification, event, circumstances, prosecution, evidentiary procedure, report, technical means, photograph, phonogram.*

Introducere

Cercetarea faptelor infracționale reprezintă o activitate complexă și cu mai multe fațete orientată spre realizarea sarcinilor procesului penal. Unul dintre obiectivele de bază ale investigării cauzelor penale îl reprezintă strângerea, verificarea și aprecierea probelor, prin care înțelegem acele elemente de fapt care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei. Principalele modalități de colectare, fixare și verificare a probelor în cauzele penale sunt procedeele probatorii, a căror sistem, temeuri, condiții, ordine de efectuare și scop sunt stabilite de legea procesual-penală (Юрина, 2001, p. 9).

O modalitate ofensivă de reflectare a realității obiective o reprezintă verificarea declarațiilor la locul infracțiunii. Conform legislației procesual-penale, pentru verificarea sau precizarea declarațiilor martorului, părții vătămate, bănuțului, învinuțului referitor la evenimentele infracțiunii săvârșite într-un loc concret, reprezentantul organului de urmărire penală este în drept să se prezinte la locul infracțiunii împreună cu persoana audiată și, după caz, cu apărătorul, interpretul, specialistul, reprezentantul legal și să propună persoanei audiate să descrie circumstanțele și obiectele despre care a făcut sau poate face și acum declarații (Osoianu, et. al., 2020, p. 209).

Or, prin practică s-a constatat că declarațiile persoanelor implicate în proces făcute în condițiile locului faptei, sunt mai expresive, mai detaliate și chiar mai bogate după conținut, în raport cu cele făcute la sediul organului de urmărire penală. Acest fapt este lesne de explicat. Necesitatea demonstrării activităților desfășurate de cei implicați în actul infracțional impune persoanei, a cărei declarații se verifică, anumite eforturi și reactualizarea faptei în deplina sa

desfășurare (Doraș, 2011, p. 408).

Asctivitatea respectivă de urmărire penală se particularizează nu doar prin modul de efectuare, dar mai ales prin scopurile și sarcinile specifice care îi revin, precum și locul unde se petrece. Importanța activității în cauză rezidă în examinarea, compararea și întregirea declarațiilor depuse ca fiind date probatorii, după aceasta completându-se eventualele lacune sau înlăturându-se contradicțiile apărute (Gheorghită, 2017, p. 640).

Metodologie

Cercetarea subiectului esenței și tipurilor verificării declarațiilor la locul infracțiunii a fost realizată în baza prevederilor materialismului dialectic. Totodată, au fost aplicate metode generale și particulare caracteristice pentru cercetarea științifică: metoda logică, comparativă, sistemică, gramaticală, istorică etc.

Fundamentul științific al cercetării este constituit dintr-un complex de științe atât non-juridice: filosofia, logica, informatica, cât și juridice: procesul penal, criminalistica, activitatea specială de investigații.

Baza teoretică a articolului științific este reprezentată de lucrările savanților-certători din domeniul procesului penal și al criminalisticii, nominalizati în compartimentul bibliografic al cercetării. La rândul său, baza normativ-juridică a investigației se întemeiază pe prevederile legislației în vigoare: penală, procesual-penală, operativ-investigativă, pe normele constituționale și pe alte materiale de ordin normativ. Concluziile și recomandările cercetării științifice derivă din studierea practicii organelor de urmărire penală în materia verificării declarațiilor la locul infracțiunii. La efectuarea cercetării a contribuit, nu în ultimul rând, și experiența practică a semnatarilor acestui studiu.

Rezultate și discuții

Elongația verificării declarațiilor la locul infracțiunii în doctrina procesual-penală și în criminalistică. În timp, recunoașterea verificării declarațiilor la locul infracțiunii în calitate de procedeu probatoriu a fost determinată de mai mulți factori de ordin obiectiv: în primul rând, este vorba de practica organelor de urmărire penală în cadrul căreia un anumit rol îl au tradițiile de ordin istoric. În al doilea rând, avem în vedere și evoluția continuă a progresului tehnico-științific, și nevoile organelor de drept în lupta cu infracționalitatea la diferite etape ale dezvoltării statului (Юрина, 2001, p. 9).

Necătând la faptul că verificarea declarațiilor la locul infracțiunii începe să fie aplicată pe larg la finele anilor 50 ai secolului trecut, acest procedeu probatoriu nu a obținut inițial o reglementare juridică corespunzătoare, această stare a lucrurilor fiind determinată de faptul că în știința și practica juridică nu a existat

o unitate de păreri privind conținutul și caracterul independent al ei. În același timp, chiar și în rândul adversarilor independenței procesuale a verificării declarațiilor la locul infracțiunii sunt înregistrate contradicții cu privire la care anume varietate a acțiunilor de urmărire penală poate fi catalogat acest procedeu probatoriu. Or, unii o examinează în calitate de varietate a experimentului, în timp ce alții o percep ca fiind un procedeu tactic al cercetării la fața locului și al audierii (Баев, 1997, p. 184).

Ulterior, începând cu anii 70, se revine la dezbaterile științifice în privința conținutului și locului verificării declarațiilor la locul infracțiunii în sistemul acțiunilor de urmărire penală. Dicuțiile nu au ocolit și întrebarea referitoare la demunirea acestei acțiuni de urmărire penală, acest lucru având o importanță enormă pentru exprimarea esenței și caracterului ei. Inițial, s-a propus ca acțiunea vizată să fie denumită „plecarea la locul infracțiunii”, „reproducerea declarațiilor la fața locului”, „declarațiile la fața locului” etc.

În literatura de specialitate se menționează că organele de urmărire penală, de frecvente ori, foloseau foarte rezultativ acest procedeu probator, deși el cunoștea o denumire diferită. Unii ofițeri de urmărire penală perfectau prin procese-verbale verificarea declarațiilor părților vătămate, ale martorilor, bănușilor și învinușilor în calitate de audiere la locul infracțiunii, alții – în calitate de cercetare la fața locului cu participarea unora dintre persoanele nominalizate fie ca experiment cadrul procesului penal. Or, acest lucru se explică prin faptul că asemenea verificări aveau, în virtutea mai multor poziții, similitudini cu acțiunile de urmărire nominalizate (Образцова, 2001, p. 259).

Esența și conținutul verificării declarațiilor la locul infracțiunii. În opinia noastră, „deplasarea la locul infracțiunii” nu reflectă esența acestui procedeu probatoriu, indicând doar la modalitatea de deplasare a participanșilor la acțiune, fapt care are loc și în cazul experimentului și în cel al efectuării cercetării la fața locului.

Autorii A. Vasiliev și S. Stepicev au propus sintagma de „reproducere a declarațiilor la fața locului” pentru a marca acest procedeu probatoriu. Or, ei s-au ghidat de faptul că persoanei, a cărei declarații sunt verificate, i se propune nemijlocit la locul, unde conform declarațiilor sale a avut loc evenimentul de care se interesează organul de urmărire penală, să indice unde, ce și cum a avut loc, reproducând astfel la locul faptei declarațiile sale făcute în cadrul audierii (Васильев, 1959, p. 19-21). Or, a reproduce declarațiile înseamnă „a reda întocmai ceea ce a fost spus”, „a înfășșa cu fidelitate ceva”, „a rectaliza în memorie imagini, idei, cunoștințe anterioare” (Oprea, et. al., 2006, p. 1211). Mai mult ca atât, o asemenea denumire reflectă acțiunile persoanei a cărei declarații sunt verificate și nicidecum acțiunile organului de urmărire penală. Indicarea de către martor, partea vătămată, bănuș, învinuș la ceea ce unde, când și cum a avut

loc este întâlnită și în cazul experimentului și a cercetării la fața locului, unde participă aceleași persoane.

A fost exprimată și opinia de a numi această acțiune „declarațiile la fața locului” (Турчин, 1967, p. 132). Însă nu suntem de acord nici cu această opinie, deoarece, în cazul de față, scopul acțiunii este nu de a obține declarații, deoarece în acest sens se efectuează un alt procedeu probatoriu – audierea. Vom reține următoarele: în ciuda faptului că în procesul verificării declarațiilor la locul infracțiunii se fac totuși declarații, deosebirea lor substanțială de declarațiile obținute în cadrul audierii constă în caracterul lor fragmentar, adică în prezentarea unor explicații doar în privința anumitor circumstanțe și fapte, care au legătură nemijlocită cu verificarea.

Denumirea de „compararea declarațiilor cu starea de lucruri de la fața locului” nu reflectă, de asemenea, sensul adevărat al acestei acțiuni, fixând doar unul dintre procedeele cognitive, folosite în procesul efectuării ei. Și propunerea de a denumi acțiunea vizată „controlul, verificarea și precizarea declarațiilor la locul faptei”, în opinia noastră, nu poate fi acceptată. După cum susține pe bună dreptate autorul V. Stepanov, termenul „control” înglobează și precizarea, concretizarea și detalierea unor anumite circumstanțe (Комиссарова, 2000, p. 151). O anumită perioadă de timp, anume sintagma vizată a fost folosită pentru desemnarea procedurii probatoriu despre care ne vorbește, actualmente, art. 114 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (СРР ал РМ, 2003).

După ceva timp, denumirile respective au fost înlocuite cu una mai reușită – verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, care reflectă scopul acestui procedeu probatoriu, subliniind caracteristica, trăsătura de bază a esenței ei, - caracterul de verificare, permițându-ne să o delimităm de alte acțiuni de urmărire penală.

Poziția autorilor, părtași ai independenței procesuale a verificării declarațiilor la locul infracțiunii ca modalitate de strângere a probelor nu se pare fiind una corectă. Având anumite asemănări cu cercetarea la fața locului, experimentul, prezentarea spre recunoaștere, audierea și percheziția, cu toate acestea, verificarea declarațiilor la locul infracțiunii reprezintă un procedeu probatoriu de sine stătător, cu scopuri și sarcini proprii, cu un conținut și modalități de realizare specifice doar lui.

Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii în calitate de procedeu probator. Un criteriu important al atribuirii verificării declarațiilor la locul infracțiunii la categoria procedurilor probatorii îl reprezintă utilitatea acestora la descoperirea, selectarea și afișarea datelor, indisponibile oricăror altor modalități de obținere a probelor. Această calitate se regăsește în structura complexă a ei, care asigură obținerea informațiilor verbale și compararea lor cu datele, întruchipate și reflectate în particularitățile locului verificat (Шейфер, 1981, p. 31).

Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii constă în faptul că persoana anterior audiată reproduce, descrie la fața locului situația și circumstanțele ale evenimentului cercetat, caută și indică urmele, obiectele, documentele care au importanță pentru cauză, demonstrează anumite acțiuni, indică rolul pe care l-au avut diferite obiecte la comiterea faptei investigate, atrage atenție la modificările de la locul faptei, concretizează și precizează declarațiile făcute anterior.

În criminalistică, verificarea declarațiilor la locul infracțiunii este considerată ca acțiune complexă, absorbind elemente specifice mai multor acțiuni de urmărire penală. Această absorbire și îmbinare nu este una pur mecanică, elementele altor acțiuni de urmărire penală acționând într-o formă specifică, fiind organic legate între ele. Or, dominația cantitativă a elementelor unor acțiuni în raport cu elementele celorlalte nu modifică esența și calitatea acestui procedeu probatoriu (Хлынецв, 1971, p. 19).

Dacă ne vom baza pe faptul că îmbinarea elementelor altor acțiuni de urmărire penală în conținutul verificării declarațiilor la locul infracțiunii este una mecanică, apoi schimbarea calitativă a însuși acestui procedeu probatoriu, a esenței lui, ne-ar da temei să îl examinăm nu ca acțiune de urmărire penală de sine stătătoare, ci ca varietate și procedeu tactic de efectuare a altei acțiuni de urmărire penală a cărei elemente ar prevala, fiind dominante. Din acest considerent, autorul M. Hlânțev susținea pe bună dreptate că „perceperea insuficient de clară a caracterului îmbinării elementelor altor acțiuni de urmărire penală în conținutul verificării declarațiilor la locul infracțiunii împiedică soluționarea corespunzătoare a întrebării privind posibilitatea și necesitatea efectuării acestei acțiuni de urmărire penală, limitele efectuării și fixarea rezultatelor ei, corelarea cu alte acțiuni de urmărire penală și delimitarea strictă dintre ele” (Хлынецв, 1971, p. 19-20).

Vom reține că verificarea declarațiilor la locul infracțiunii se deosebește de alte acțiuni de urmărire penală care, la prima vedere, ar avea similitudine cu acest procedeu probatoriu. Astfel, verificarea declarațiilor la locul infracțiunii se delimitează de cercetarea la locul faptei prin aceea că la rezultatele ei pot fi atribuite nu doar obiectele observate și examinate de organul de urmărire penală la fața locului, dar și declarațiile corespunzătoare ale persoanei în acest sens, precum și cu referire la acțiunile proprii sau ale altor persoane pe durata cercetării cauzei penale.

De audiere, acest procedeu probatoriu se deosebește nu doar prin conținut, dar și prin formă. După conținut, verificarea declarațiilor la locul infracțiunii este cu mult mai largă decât audierea, deoarece în procesul efectuării ei nu doar că sunt ascultate explicațiile persoanei la locul faptei, dar se efectuează și anumite verificări, măsurări, după ce în procesul-verbal al acțiunii se menționează dacă aceste declarații corespund sau nu realității. De asemenea, garanțiile respectării drepturilor persoanei în cadrul verificării declarațiilor la locul infracțiunii sunt cu

mult mai consolidate decât în cazul audierii. Vom reține și următorul moment: în cazul verificării declarațiilor la locul infracțiunii nu sunt efectuate acțiuni experimentale. Anume în aceasta constă deosebirea esențială a verificării declarațiilor la locul faptei de experimentul efectuat în procesul penal (Рыжакoв, 2001, p. 116-117).

Astfel, susținem fără careva rezerve că verificarea declarațiilor la locul infracțiunii constituie un procedeu probatoriu independent, având dreptul la existență, din care considerent și-a regăsit reflectare în art. 114 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

Clasificarea și tipurile verificării declarațiilor la locul infracțiunii. În continuare, trebuie să menționăm că și întrebarea referitoare la clasificarea, în dependență de anumite criterii, a verificării declarațiilor la locul infracțiunii, nu a fost examinată substanțial și detaliat în literatura de specialitate. Or, vom reține că orice clasificare este una condiționată, deoarece odată cu dezvoltarea științei au loc diverse precizări și schimbări. Însă o anumită clasificare, inclusiv și în cazul verificării declarațiilor la locul infracțiunii, este relevantă din punct de vedere practic, științific și metodologic.

Cum am menționat deja, clasificarea poate fi efectuată în baza mai multor criterii și temeuri, și anume:

1) după numărul de persoane ale căror declarații urmează a fi verificate (verificarea declarațiilor unei singure persoane, a două sau a mai multor persoane);

2) după numărul de epizoade ale activității infracționale (în privința unuia sau a câtorva epizoade ale activității infracționale);

3) în dependență de contradicțiile existente în declarațiile persoanei (verificare efectuată cu participarea persoanelor în a căror declarații există contradicții substanțiale și cu persoanele în a căror declarații există anumite dubii privind autenticitatea și credibilitatea informațiilor comunicate);

4) în dependență de nivelul de informare a organului de urmărire penală privind locul efectuării verificării declarațiilor (la locul cunoscut pentru organul de urmărire penală și la locul care nu este cunoscut pentru organul de urmărire penală);

5) după locație (pe porțiuni de teren deschise și în încăperi), (Яблоков, 2001, p. 426);

6) după caracterul verificărilor efectuate la fața locului (inițială, repetată și suplimentară).

Verificarea repetată a declarațiilor la locul infracțiunii are loc în cazurile în care persoana, a cărei declarații sunt verificate declară că în cadrul primei verificări a făcut declarații false, exprimându-și dorința de a prezenta declarații sincere în cadrul verificării repetate.

Verificarea suplimentară a declarațiilor la locul infracțiunii poate fi determinată de faptul că, în procesul verificării anterior efectuate la locul infracțiunii nu și-au găsit reflectare careva anume acțiuni ale persoanei verificate sau fie că nu au fost contrapuse declarațiile ei cu anumite obiecte (Власенко, 2001, p. 46-47).

În teoria și practica procesului penal se susține că efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală presupune, în mod obligatoriu, deplasarea faptică la locul unde a fost comisă infracțiunea. Prin noțiunea de „loc” în acest caz, trebuie să înțelegem „un anumit punct sau o porțiune determinată în spațiu” (Oprea, et. al., 2006, p. 751), unde se află sau se întâmplă ceva. Exprimându-ne acordul cu asemenea interpretare care, de fapt, oferă o determinare abstractă a noțiunii de „loc”, totodată, ne exprimăm părerea că ea nu se limitează doar la aspectul său natural (fizic). Or, locul poate perceput atât în sens direct, cât și indirect (mediat).

Din acest considerent, presupunem că locul unde urmează să fie verificate declarațiile poate fi prezentat „nu pe viu”, ci prin intermediul reflectării lui pe anumiți purtători materiali. Un asemenea purtător, în opinia noastră, poate fi o hartă, înregistrările foto și video, imagini în proiecție tridimensională pe un calculator.

Ca temei pentru o asemenea opinie servește faptul că art. 114 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (CPP al RM, 2003), reglementând verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, nu ne spune nimic despre aceea că efectuarea procedurii probatorii vizat trebuie să fie însoțită, în mod obligatoriu, de deplasarea nemijlocită la locul faptei.

În dependență de condițiile de efectuare a acestei acțiuni de urmărire penală, putem identifica următoarele varietăți ale verificării declarațiilor la locul infracțiunii:

- 1) verificarea declarațiilor la locul infracțiunii într-un cadru natural (firesc);
- 2) verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, efectuate în baza unei harte topografice;
- 3) verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, realizată în temeiul fotografiilor;
- 4) verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, efectuate în baza înregistrărilor video;
- 5) verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, înfăptuite în baza imaginilor în proiecție tridimensională pe un calculator.

Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii în baza hărților poate fi efectuată în vederea clarificării itinerarului parcurs, atunci când el cuprinde întinderi mari de teren; când persoana, din motive de sănătate, leziuni corporale sau alte stări (de exemplu, din motive de sercină) nu se poate deplasa, iar întârzierea cu efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală poate perturba substanțial cercetarea corespunzătoare a cauzelor penale; când locul respectiv

este greu de atins, deplasarea reală la locul faptei prezentând pericol pentru viața și sănătatea persoanei și a tuturor participanților la acțiunea de urmărire penală (de exemplu, locul este inundat, se află la o altitudine înaltă, se află sub apă sau pe o mlaștină etc.).

Această formă de verificare a declarațiilor la locul infracțiunii poate avea loc atunci când organului de urmărire penală îi este cunoscut locul infracțiunii, cât și atunci când acesta este necunoscut (Власенко, 2001, p. 48-49).

Cauzele ce condiționează verificarea declarațiilor la locul infracțiunii în baza fotografiilor, înregistrărilor video și a imaginilor în proiecție tridimensională de pe un calculator sunt similare cu cele care sunt caracteristice pentru verificarea acestor declarații în baza hărților. Totodată, în primnele trei cazuri efectuarea ei este posibilă doar atunci când este cunoscut locul evenimentului cercetat, iar mediul de la locul infracțiunii a fost fixat cu ajutorul înregistrării foto și video. Efectuarea verificării declarațiilor la locul infracțiunii cu folosirea imaginilor în proiecție tridimensională de pe un calculator poate avea loc fie atunci când locul infracțiunii este cunoscut organului de urmărire penală, și atunci când acest loc nu este cunoscut (Власенко, 2001, p. 49).

În opinia noastră, necesitatea efectuării unor asemenea verificări a declarațiilor la locul infracțiunii poate să apară, în particular, în cazurile în care mediul de la locul crimei la momentul inițierii acestei acțiuni a suportat anumite schimbări substanțiale în comparație cu cel care a existat la momentul comiterii faptei. Astfel, restabilirea locului infracțiunii este imposibilă, însă avem înregistrări foto și video care materializează starea inițială de la locul faptei. De exemplu să presupunem că într-un imobil a fost comis un omor. În procesul cercetării la fața locului a fost aplicată înregistrarea video și fotografia judiciară. Infractorul a fost identificat peste câțiva ani. Fiind reținut, acesta a recunoscut comiterea crimei, apărând necesitatea a verifica declarațiile lui privind modalitatea de pătrundere în casă și plecarea de la locul infracțiunii, însă la momentul dat, imobilul în care a avut loc omorul a fost deja demolat.

Vom reține și faptul că verificarea declarațiilor la locul infracțiunii în condițiile în care locul verificat figurează în mod indirect, nu exclude posibilitatea efectuării pe viitor a acestei acțiuni de urmărire penală cu deplasarea nemijlocită la locul faptei.

De asemenea, în literatura de specialitate se menționează că succesul verificării declarațiilor la locul infracțiunii, în mare parte, depinde de abilitatea ofițerului de urmărire penală de a înțelege psihologia persoanei, și anume cunoașterea caracterului și temperamentului, care îi determină comportamentul.

Pentru o verificare cât mai reușită este recomandabil implicarea mai multor persoane (concomitentă ori succesivă). Fiecare dintre ele va veni cu ceva nou în formarea tabloului existent în momentul săvârșirii infracțiunii. De numărul persoanelor verificate depinde calitatea informației ce vizează etapele de

săvârșire a infracțiunii. În cazul în care componența grupului, a cărei declarații trebuie verificate, este omogenă (martor, parte vătămată, bănuit, învinuit), atunci și aprecierea rezultatelor va decurge într-un mod specific. Cel mai des aceste declarații sunt asemănătoare, iar divergențele care apar sunt determinate preponderent de caracteristicile individuale ale fiecărei persoane (Osoianu, et. al., 2020, p. 219-220).

O situație contrară opusă se formează când sunt verificate declarațiile persoanelor din tabere opuse (partea apărării și acuzării). În aceste cazuri informația poate să nu coincidă. Divergențele apărute pot fi clarificate și înlăturate, dacă la etapa de pregătire s-au formulat întrebări care pun accent pe locul infracțiunii și verificarea declarațiilor anterior depuse. Concretizarea declarațiilor prin reproducerea acestora în spațiu oferă o informație mai amplă despre persoană, îl ajută pe ofițerul de urmărire penală în activitatea de înțelegere a divergențelor și determină factorii apariției acestora. Dacă persoana nu poate fi convinsă să dea declarații veridice și continuă să depună declarații mincinoase, atunci tactica desfășurării acțiunilor ulterioare trebuie să se bazeze pe crearea unei temelii care va asigura eficacitatea emulației (Osoianu, et. al., 2020, p. 220).

Trăsăturile caracteristice pentru verificarea declarațiilor la locul infracțiunii. Acest procedeu probator are anumite trăsături și momente specifice care îl caracterizează din punct de vedere al pregătirii, efectuării și perfectării, și anume:

1) pentru deplasarea la locul infracțiunii împreună cu bănuitul, învinuitul este necesar acordul lor, deoarece, conform legii ei pot refuza să facă declarații;

2) până a se deplasa pentru participare la locul infracțiunii de comun cu persoanele anterior audiate, ofițerul de urmărire penală trebuie să viziteze, inițial, acest loc, să parcurgă itinerarul făptuitorului vizat în cauza penală. Aceasta este necesar pentru orientarea corespunzătoare în situația dată, pentru a determina cercul de participanți la acțiunea de urmărire penală și a analiza aspectele organizatorice vizând verificarea declarațiilor la locul infracțiunii;

3) la efectuarea verificării declarațiilor la locul infracțiunii poate fi antrenat specialistul și personal auxiliar pentru a eficientiza realizarea lui corespunzătoare;

4) de asemenea, este necesară luarea măsurilor de precauție pentru a exclude evadarea persoanei bănuite, învinuite ale cărei declarații vor fi verificate la locul infracțiunii, posibilele acțiuni distructive din partea lor;

5) în cazul în care bănuitul, învinuitul este reținut fie arestat, este necesară obținerea autorizării corespunzătoare privind deplasarea lui la locul infracțiunii în vederea verificării declarațiilor anterior făcute;

6) în procesul pregătirilor pentru verificarea declarațiilor la locul infracțiunii este necesară elaborarea unui plan detaliat al acestei acțiuni și coordonarea lui cu toate persoanele cointeresate (operatorul care va efectua

înregistrarea video, cei din pază, însuși persoana a cărei declarații vor fi verificate), explicarea condițiilor și ordinii de efectuare a acțiunii de urmărire penală, drepturile și obligațiile pe care le au participanții etc.;

7) realizarea planului verificării declarațiilor la locul infracțiunii presupune independența acțiunilor persoanei audiate în ceea ce privește alegerea direcției și sensului de deplasare și indicarea obiectelor menționate în procesul audierii. Persoana a cărei declarații se verifică trebuie să se afle ceva mai în față, mai înainte în raport cu ceilalți participanți la acțiunea de urmărire penală, indicând locul și obiectele ce au legătură cu fapta cercetată, prezentând explicații cu privire la circumstanțele cauzei, însoțindu-le cu demonstrarea acțiunilor respective. Pe durata parcurgerii itinerarului specificat de bănuیت, învinuit, participanții la acțiunea de urmărire penală se pot opri pentru a studia în detaliu anumite locuri sau obiecte;

8) este foarte eficientă fixarea verificării declarațiilor la locul infracțiunii cu ajutorul înregistrării video. În cazurile în care nu este posibilă fixarea video a întregii derulări a acțiunii de urmărire penală în virtutea unor motive de ordin tehnic, ea se efectuează fragmentar, pe etape, fiind marcate cele mai importante etape ale acestui procedeu probator și, respectiv, rezultatele lui (Образцова, 2001, p. 260-262).

Unele particularități tactice ale verificării declarațiilor la locul infracțiunii. În procesul pregătirii în vederea verificării declarațiilor la locul infracțiunii trebuie efectuată audierea suplimentară a persoanei a cărei declarații urmează a fi verificate. Învinuitul (bănuitul) fie martorul sau partea vătămată sunt ascultați detaliat asupra tuturor circumstanțelor legate de locul care prezintă interes pentru urmărirea penală. În cadrul audierii urmează să clarificăm semnele specifice ale locului unde urmează a fi realizată verificarea declarațiilor, itinerarul parcurs de bănuیت, învinuit, martor fie partea vătămată.

Soluționarea întrebărilor de ordin organizațional trebuie să cuprindă și stabilirea timpului cel mai favorabil pentru verificarea declarațiilor, determinat în așa fel ca să asigure orientarea în spațiu a persoanei ale cărei declarații sunt verificate, și prevenirea unor acțiuni nedorite pentru urmărirea penală din partea bănuitului (învinuitului), iar în caz de necesitate să fie asigurat și caracterul „ascuns” al acestui procedeu probatoriu. Dacă verificarea declarațiilor la locul infracțiunii ar putea implica reținerea altor făptuitori, apoi momentul efectuării ei trebuie stabilit astfel ca să asigure realizarea inopinată și prin surprindere a acesteia.

Literatura de specialitate ne vorbește despre următoarele procedee tactice care pot fi aplicate de organul de urmărire penală pe durata verificării declarațiilor la locul infracțiunii: 1) oferirea inițietivei depline persoanei ale cărei declarații sunt verificate; 2) efectuarea verificării declarațiilor la locul infracțiunii cu fiecare bănuیت, învinuit, martor în parte; 3) îmbinarea povestirii cu demonstrarea

și specificarea anumitor acțiuni pe durata verificării declarațiilor la locul infracțiunii; 4) corelarea verificării declarațiilor la locul infracțiunii cu cercetarea, examinarea anumitor locuri și obiecte; 5) controlul și urmărirea comportamentului persoanei ale cărei declarații sunt verificate (Аверьянова, et. al., 2016, p. 613-615).

Concluzii

Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii constituie un procedeu probatoriu independent, care și-a regăsit reflectare în art. 114 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. În același timp, verificarea declarațiilor la locul infracțiunii poate figura și în calitate de element al operațiunilor tactice. Or, operațiunea tactică presupune un cumul de acțiuni și măsuri de ordin procesual și neprocesual, orientate spre clarificarea unei sarcini intermediare concrete, care apare la o anumită etapă a cercetării, într-o situație specifică de urmărire penală, fiind realizată în baza unui plan unic. Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii poate fi element al operațiunilor tactice legate de cercetarea la fața locului, reținerea infractorului, demascarea înscenării faptei infracționale și verificarea alibiului.

De asemenea, rezumând cele menționate mai sus, considerăm că articolul 114 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care reglementează efectuarea verificării declarațiilor la locul infracțiunii urmează a fi completat, după cum urmează:

1) cu alin. (6), în următoarea redacție: „În cazuri excepționale, când verificarea declarațiilor la fața locului este necesară și nu suferă amânare, însă deplasarea nemijlocită la fața locului pune în pericol viața și sănătatea participanților la această acțiune sau nu poate fi realizată din careva alte considerente, efectuarea ei este posibilă în baza hărților topografice, înregistrărilor video și a fotografiilor sau cu ajutorul imaginilor în proiecție tridimensională de pe un calculator”;

2) cu alin. (7) cu următorul conținut: „Nu este admisă verificarea concomitentă la locul infracțiunilor a declarațiilor mai multor persoane”;

3) cu alin. (8) cu următorul text: „Careva intervenții sau interferențe exterioare sau întrebări sugestive pe durata verificării declarațiilor la locul infracțiunii sunt categoric interzise”.

Referințe bibliografice:

Acte normative

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110.
2. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către Republica Moldova la 13

iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298-XIII din 24 iulie 1999. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 54-55/502.

3. Legea Republicii Moldova „Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar”, nr. 68 din 14.04.2016. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 157-162/316 din 10.06.2016.

Tratate, manuale, monografii și articole

1. Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011.
2. Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. F. E. –P „Tipografia Centrală”. Chișinău, 2017.
3. Oprea I., Pamfil C.-G., Radu R., Zăstroiu V. Noul dicționar universal al limbii române. Ediția a doua. El. Litera Internațional. București, 2006.
4. Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. Tactica acțiunilor de urmărire penală. Ed. Cartea Militară. Chișinău, 2020.
5. Баев О. Я. Тактика следственных действий. Воронеж, 1997.
6. Васильев А. Н., Степичев С. С. Воспроизведение показаний на месте при расследовании преступлений. М., 1959.
7. Власенко Н. В. Информационная сущность и тактика осуществления проверки показаний на месте. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов, 2001.
8. Криминалистика. Учебник. / Ответственный редактор Н. П. Яблоков. М., 2000.
9. Криминалистика. Учебник. / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская. 4-е издание, переработанное и дополненное. Изд. Норма. М., 2016.
10. Рыжаков А. П. Следственные действия. Издательский Дом «Инфра-М». М., 2001.
11. Следственные действия. Криминалистические рекомендации. Типовые образцы документов. Под редакцией В. А. Образцова. Изд. Юристъ. М., 2001.
12. Тактика следственных действий. Учебное пособие. / Под редакцией В. И. Комиссарова. Саратов, 2000.
13. Турчин Д. А. Некоторые вопросы использования показаний на месте события для исследования обстановки места преступления. // Ученые записки ДВГУ. Выпуск 19/1967.
14. Хлынцев М. Н. Проверка показаний на месте. Саратов, 1971.
15. Шейфер С. А. Следственные действия. Система и процессуальная форма. М., 1981.
16. Юрина Л. Г. Процессуальные и криминалистические проблемы контроля и записи переговоров. Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Саратов, 2001.